

СОЦІАЛЬНА ЕКСКЛЮЗІЯ ПРЕДСТАВНИКІВ GERONTOGENEZU ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЗНЕЦІНЕННЯ СУСПІЛЬСТВОМ ЇХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Значне збільшення частки представників постпенсійного віку у суспільстві потребує використання їх інтелектуального потенціалу. Стереотипізація інтелектуальних особливостей в пізньому віці має негативну конотацію і сприяє соціальної ексклюзії представників геронтогенезу. Це може мати негативний вплив на психоемоційний стан старіючої людини, на міжособистісні стосунки з соціокультурним оточенням та не дає можливості літньої людині максимально використовувати свій інтелектуальний потенціал.

В лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Р. С. Костюка НАПН України проведено дослідження, спрямоване на вивчення когнітивної та метакогнітивної сфери людини в період геронтогенезу. Дослідження проведено на базі територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та пансіонату для ветеранів праці. Група респондентів представлена в кількості 294 особи віком від 56 до 97 років, які мають соціальні особливості у вигляді рівня освіти, сімейного стану, ступеня активності соціальних контактів тощо. 65% досліджуваних – жінки, 35 – чоловіки.

Досліджуючи проблему інтелектуального розвитку людини у завершальному періоді онтогенезу, ми визначили детермінанти ефективності цього процесу, одна з яких – соціальна ексклюзія людей похилого віку.

На стику вікових періодів розвитку людини відбувається розуміння того, що очікує від неї соціум і якими є її реальні можливості для реалізації свого інтелектуального потенціалу. На кожному етапі розвитку особистості соціум пропонує певний набір патернів поведінки, в які член суспільства вписує свої передбачувані можливості. Не маючи об'єктивного уявлення про власний інтелектуальний потенціал, людина в пізньому віці отримує модель, яка знижує рівень вимог до її потенційних можливостей, тим самим ставить можливість її висхідного розвитку в старості під сумнів.

Резюмуючи загальні результати дослідження, можна стверджувати, що установки та стереотипи суспільства стосовно людей пізнього віку не дають можливості представникам різних вікових когорт сприймати старіння як задовільний період життя.

Результати дослідження доводять, що соціальна ексклюзія є ефективним інструментом для деформації інтелектуального розвитку людини в завершальний період онтогенезу та унеможлиблює використовувати його інтелектуального потенціалу повною мірою.

Теорія нейропластичності дає змогу по-новому подивитися на

взаємозалежність фізіологічного старіння та інтелектуального згасання особистості і не ототожнювати апріорі вікові прояви фізичного згасання у вигляді зниження гостроти слуху або зору зі згасанням інтелектуальних здібностей людини в старості.

Спроби соціуму змінити ставлення до людини похилого віку мають декоративний характер і ексклюзія людей похилого віку в суспільстві є звичним явищем. Вирішення цих проблем є актуальним для подальших досліджень з метою побудови суспільства оптимального співіснування для представників усіх періодів онтогенезу.

Список використаних джерел

1. Інтелектуальний розвиток дорослих у віртуальному освітньому просторі : монографія [Електронний ресурс] / М.Л. Смульсон, Ю.М. Лотоцька, М.М. Назар, П.П. Дітюк, І.Г. Коваленко-Кобилянська [та ін.] ; за ред. М. Л. Смульсон. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 221 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10064/>

2. Коваленко-Кобилянська І. Г. Суб'єктна активність людини в період геронтогенезу в умовах освітнього простору Інтернет [Електронний ресурс] // Технології розвитку інтелекту/ Т.2, №2 (13), 2016 – Режим доступу http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/issue/view/18